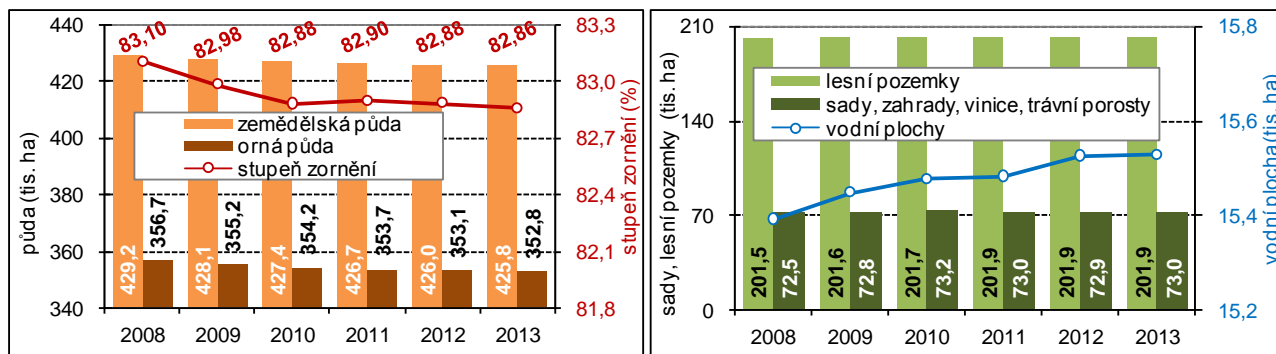

4. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Téměř polovinu rozlohy kraje tvoří orná půda

Jihomoravský kraj se rozkládá na ploše 719,5 tisíc hektarů, v roce 2013 zde bylo 425,8 tisíc hektarů zemědělské půdy, z toho bylo 352,8 tisíc hektarů půdy orné (49,0 % výměry kraje). Výměra zemědělské půdy se proti roku 2008 v kraji snížila o 3,4 tisíc hektarů, výměra orné půdy poklesla o 3,9 tisíc hektarů. Stupeň zornění (podíl orné půdy ze zemědělské), který byl v roce 2013 spolu se Středočeským kraje mezi kraji nejvyšší, poklesl jen nepatrně, a to z 83,1 % v roce 2008 na 82,9 % v roce 2013.

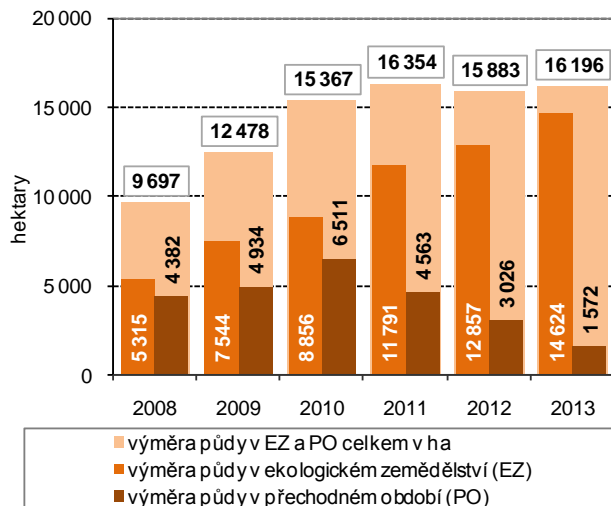
Graf 4.1 Plochy vybraných druhů pozemků v Jihomoravském kraji

Plocha ekologicky stabilních prvků se nezměnila

Současným trendem ve vztahu zemědělství k přírodě a životnímu prostředí je snižování rozlohy orné půdy doprovázené efektivním využíváním stávající. V zájmu péče o životní prostředí je i rozšiřování plochy ekologicky stabilních prvků (sady, zahrady, vinice a trvalé travní porosty, z nezemědělské půdy lesní pozemky a vodní plochy). V Jihomoravském kraji sice podíl orné půdy mírně poklesl, ale plocha ekologicky stabilních prvků se prakticky nezměnila – v roce 2008 v součtu tvořily plochu 289,4 tisíc hektarů a v roce 2013 290,4 tisíc hektarů.

Graf 4.2 Výměra půdy v ekologickém zemědělství v Jihomoravském kraji

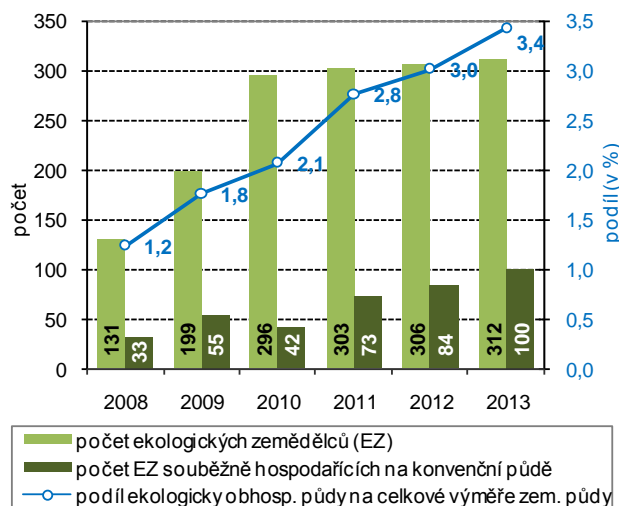
Ekologické zemědělství se v podmínkách kraje rozvíjí pomaleji,

Intenzivní zemědělská výroba je spojena s používáním průmyslových hnojiv a ochranných chemických látek, tedy látek, jejichž výroba i spotřeba životní prostředí výrazně zatěžuje. K životnímu prostředí šetrnou alternativou je ekologické zemědělství, které je založeno na hospodaření bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů, umělých látek a genetických modifikací, a to jak v rostlinné, tak v živočišné výrobě. V Jihomoravském kraji se ekologické zemědělství rozvíjí pomaleji, neboť se uplatňuje spíše tam, kde nejsou pro konvenční zemědělství podmínky (např. v podhorských oblastech).

zvyšuje se ale počet ekologických zemědělců, ...

Principy ekologického zemědělství v roce 2013 v Jihomoravském kraji praktikovalo 312 subjektů, 100 ekologických zemědělců souběžně hospodařilo konvenčním způsobem. Půda, na níž v roce 2013 v Jihomoravském kraji hospodařili ekologičtí zemědělci, měla rozlohu 14,6 tisíc hektarů, dalších 1,6 tisíc hektarů půdy bylo v tzv.

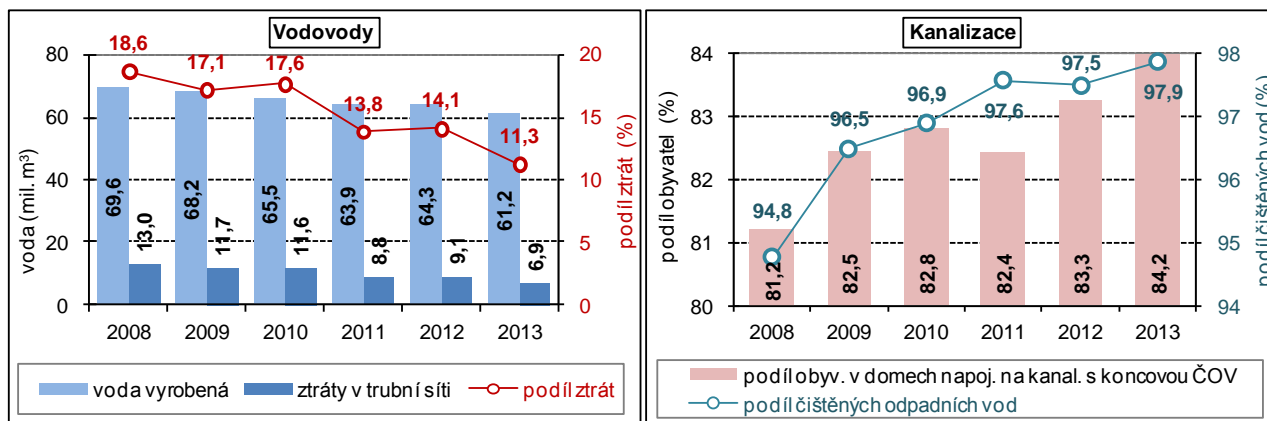
Graf 4.3 Počet ekologických zemědělců v Jihomoravském kraji

... i výměra ekologicky obhospodařované půdy

přechodném období. Výměra ekologicky obhospodařované půdy zaujímala 3,4 % z výměry zemědělské půdy (včetně půdy v přechodném období 3,8 %), což byl 3. nejnižší podíl mezi kraji. Meziročně plocha ekologicky obhospodařované půdy vzrostla o 1,8 tis hektarů (o 13,7 %), proti roku 2008 však byla téměř trojnásobná.

Graf 4.4 Vodovody a kanalizace v Jihomoravském kraji

Vody se vyrobilo i spotřebovalo méně, ...

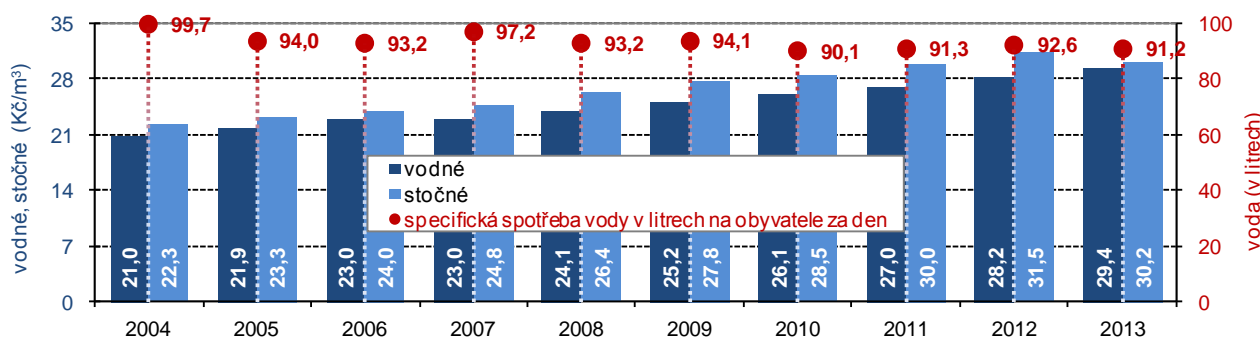
V roce 2013 bylo v Jihomoravském kraji zásobováno pitnou vodou z vodovodů 1 115 tisíc osob (95,4 % obyvatel kraje, v roce 2012 to bylo 94,8 %). Délka vodovodní sítě dosahovala 7,6 tisíce km, ve srovnání s rokem 2012 došlo k prodloužení sítě o 94 km. Počet vodovodních přípojek se zvýšil o 4 731 na 262 170.

Vyrobena bylo 61,2 mil. m³ vody, z toho 37,1 mil. m³ bylo fakturováno domácnostem. Objem vyrobené vody byl meziročně o 5,0 % nižší, objem fakturované vody domácnostem poklesl o 1,1 %. Poklesla také specifická spotřeba vody na osobu a den z 92,6 na 91,2 litrů. Přesto specifická spotřeba vody na osobu a den zůstává mezi kraji 2. nejvyšší, největší spotřebu vody v domácnostech mají pražané, kde denně jedna osoba odebere průměrně 111,4 litry vody, tj. o 24,2 l více ve srovnání s republikovým průměrem.

... její cena ale roste

Objem tržeb za vodné celkem v Jihomoravském kraji dosáhl 1 566,1 mil. Kč (bez DPH) s meziročním nárůstem o 2,6 %. V roce 2013 se tak zaplatilo za m³ vody 29,40 Kč, což je o 1,20 Kč více proti roku 2012. Mezi kraji dosahuje cenový rozdíl za metr krychlový vody téměř 10 Kč – nejlevnější voda je právě v Jihomoravském kraji, opak je evidován v kraji Ústeckém (39,30 Kč za m³ vody), republikový průměr představuje 33,70 Kč.

Graf 4.5 Specifické množství vody fakturované domácnostem, vodné a stočné v Jihomoravském kraji

Více obyvatel v domech napojených na kanalizaci s čistírnou odpadních vod

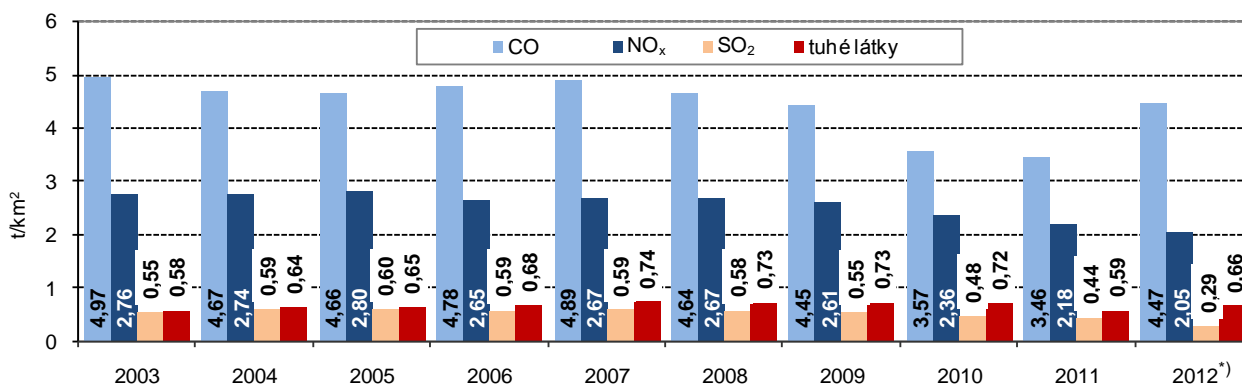
V roce 2013 žilo v Jihomoravském kraji v domech s napojením na kanalizaci odpadních vod více jak 1 033 tisíc osob (zvýšení podílu z celkového počtu obyvatel z 87,7 % v roce 2012 na 88,4 %). V domech napojených na kanalizaci ústící do čistírny odpadních vod žilo 983,5 tisíc osob, což je o 11,8 tisíce osob více proti roku 2012 (meziroční nárůst podílu z 83,3 % na 84,2 %). Délka kanalizační sítě se proti roku 2012 prodloužila o 214 km a dosáhla 5 090 km, počet kanalizačních přípojek vzrostl o 7,7 tisíc kusů na 221,1 tisíc.

V roce 2013 kanalizací odteklo téměř 60,8 mil. m³ odpadních vod (v roce 2012 53,6 mil. m³), z toho 63,3 % tvořily vody splaškové. V čistírnách odpadních vod bylo celkem vyčištěno 84,9 mil. m³ vody (v roce 2012 71,2 mil. m³). Podíl čištěných odpadních vod z vod vypouštěných do kanalizace se prakticky nezměnil, v roce 2012 dosáhl 97,5 % a 97,9 % v roce 2013.

Snížila se cena stočného

Celkové tržby za stočné vzrostly v roce 2013 proti roku předchozímu o 8,9 % a dosáhly 1 836,9 milionů Kč (bez DPH). V mezikrajském porovnání se cena za 1 m³ odváděných odpadních vod pohybuje od 23,70 Kč v Kraji Vysočina do 37,50 Kč v Libereckém kraji; v Jihomoravském kraji cena činila 30,20 Kč, což bylo o 1,30 Kč méně než hodnota zjištěná v roce 2012.

Graf 4.6 Měrné emise REZZO 1 - 4 v Jihomoravském kraji

**) v roce 2012 je výpočet emisí CO u REZZO 3 ovlivněn novou metodikou s novou sadou emisních faktorů*

Znečišťující látky v ovzduší

Mezi základní znečišťující látky patří oxid uhelnatý (CO), oxidy dusíku (NO_x), oxid siřičitý (SO₂) a tuhé emise v ovzduší. Měří se jejich celková produkce v tunách, případně měrné emise těchto látek – v přepočtu v tunách na kilometr čtvereční nebo v kilogramech na obyvatele. Množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší a jejich zdroje eviduje Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO)¹.

Zlepšení kvality ovzduší příliš nepocítíme, přesto jsou emise SO₂ nejnižší mezi kraji

V roce 2012 bylo v Jihomoravském kraji všemi zdroji vyprodukováno 32,1 tisíc tun oxidu uhelnatého (údaj je vlivem změněné metodiky nesrovnatelný s předešlými roky), 14,7 tisíc tun oxidů dusíku (15,7 tisíc tun v roce 2011), emise oxidu siřičitého dosáhly objemu 2,1 tisíc tun (3,2 tisíc tun v roce 2011) a tuhé látky 4,8 tisíc tun (4,2 tisíc tun). Jak je zřejmé z grafu 4.6, kromě měrných emisí oxidu uhelnatého, které jsou nesrovnatelné, hodnoty zbylých tří měrných emisních ukazatelů klesají postupně již od roku 2007, výjimku tvořilo pouze meziroční navýšení emisí tuhých látek v roce 2012. Zatímco měrné emise tuhých látek a oxidů dusíku jsou ve srovnání s ostatními kraji průměrné (6. resp. 8. nejnižší), měrné emise CO byly 4. nejnižší a měrné emise oxidu siřičitého dokonce nejnižší mezi kraji.

Největším zdrojem znečišťování jsou mobilní zdroje

Na produkci oxidu uhelnatého, oxidů dusíku a tuhých látek se nejvíce podílí „mobilní zdroje znečišťování“ (REZZO 4). V roce 2012 z těchto zdrojů dosáhly měrné emise oxidu uhelnatého 2,19 tun na km², oxidů dusíku 1,54 tun na km² a tuhých látek 0,42 tun na km². Na produkci oxidu siřičitého mají největší podíl „velké zdroje znečišťování“ (REZZO 1), v roce 2012 měrné emise SO₂ činily 0,21 tun na km².

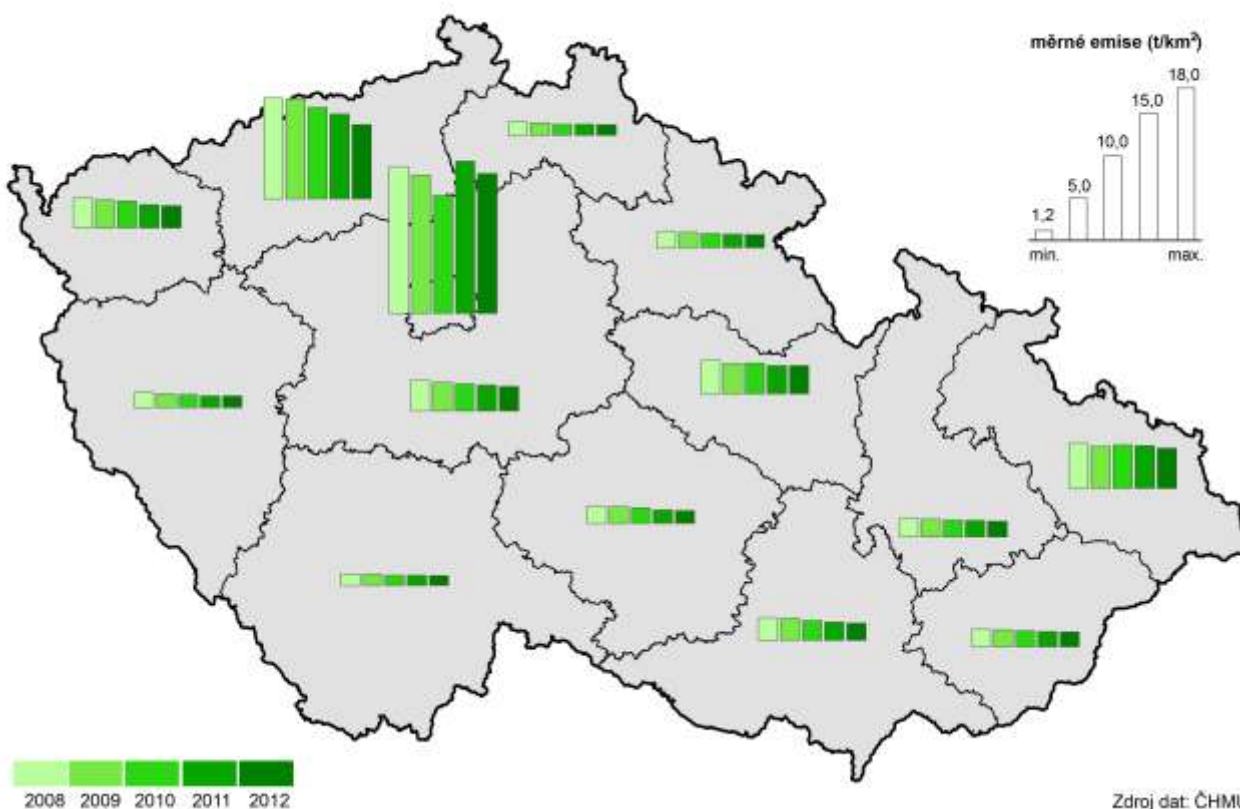
Růst produkce podnikových odpadů ...

Minimalizovat vedlejší produkty a jejich vliv na život kolem a maximalizovat jejich další možné využití je cílem podnikového i komunálního odpadového hospodářství. V roce 2012 vyprodukovaly podniky se sídlem v Jihomoravském kraji 2,3 mil. tun odpadů, meziročně se objem odpadů zvýšil o 42 tis. tun. (o 1,9 %). „Odpadová náročnost“ hospodářské činnosti v kraji byla v roce 2011 i v roce 2012 nejnižší z posledních let – v obou letech připadlo na 1 mil. Kč vytvořeného HDP 5,6 tun podnikového odpadu, zatímco ještě v roce 2007 to bylo 9,1 tun odpadu.

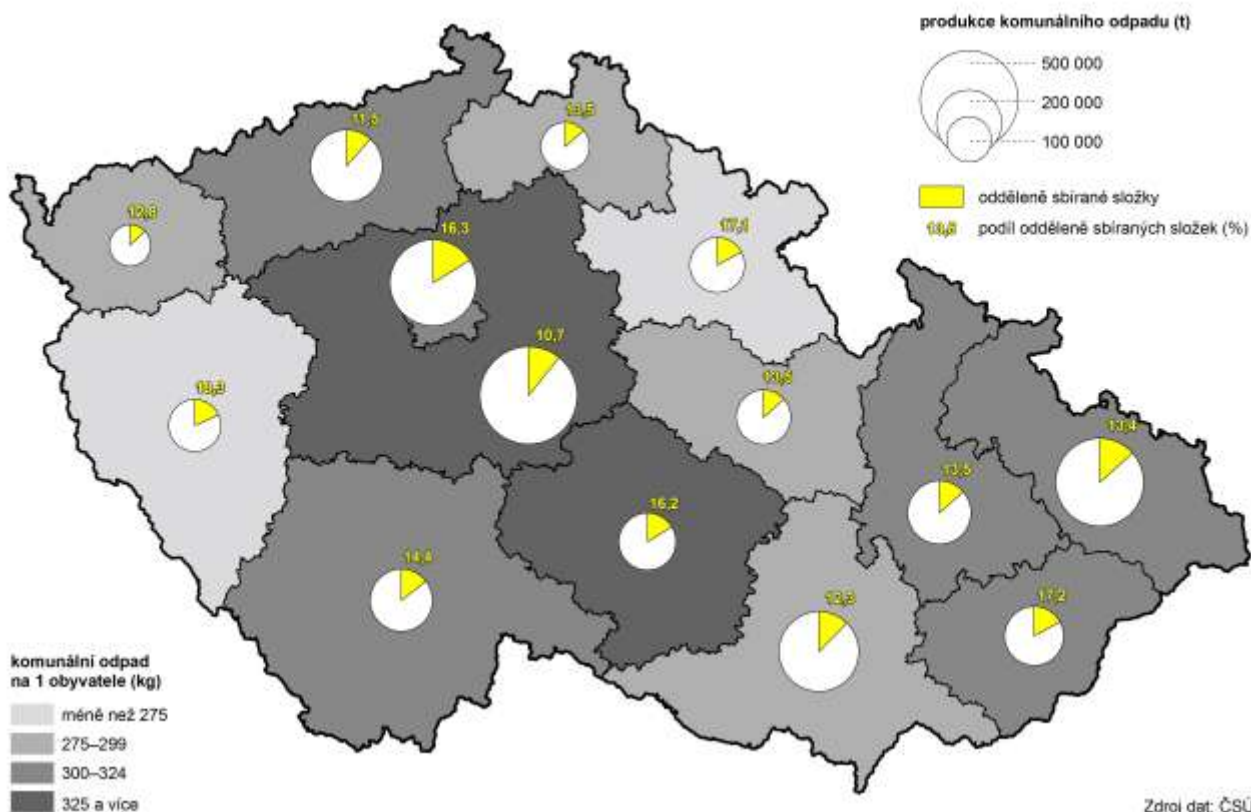
¹ Podle závislosti na druhu zdrojů a jejich tepelných výkonech se REZZO člení na:

- REZZO 1 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu 5 MW a vyšším a zařízení zvlášť závažných technologických procesů. Zařízení této skupiny jsou označována jako „velké zdroje znečišťování“.
- REZZO 2 – zahrnuje technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW a zařízení závažných technologických procesů, jakož i uhlé lomy a obdobné plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek. Uvedená skupina je označována jako „střední zdroje znečišťování“.
- REZZO 3 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů znečišťování, plochy, na kterých jsou prováděny práce, které mohou způsobovat znečišťování ovzduší, skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a zachycených exhalátů a jiné stavby, zařízení a činnosti výrazně znečišťující ovzduší. Uvedená skupina je označována jako „malé zdroje znečišťování“.
- REZZO 4 – zahrnuje mobilní zařízení se spalovacími nebo jinými motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla. Uvedená skupina je označována jako „mobilní zdroje znečišťování“.

Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v krajích v letech 2008 až 2012

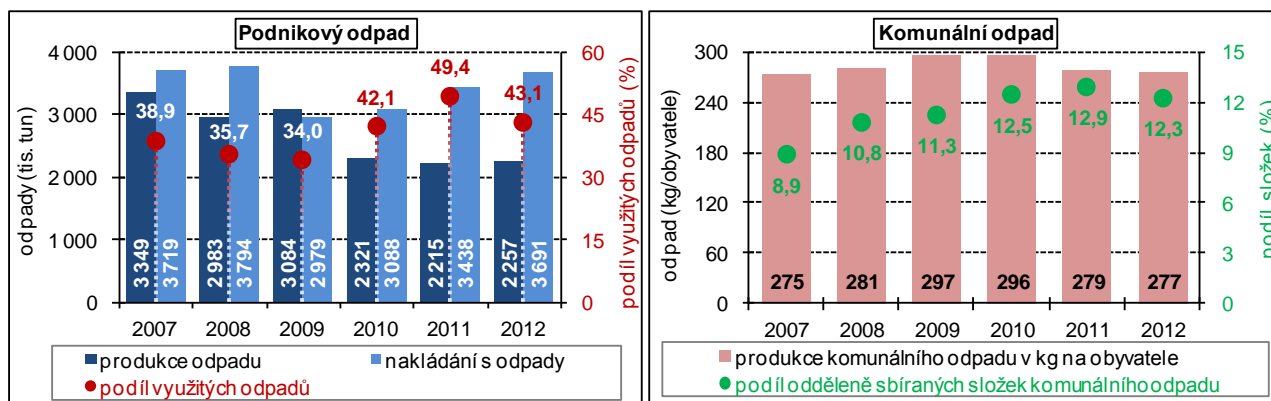
Komunální odpad v krajích v roce 2012

**... i objemu
nakládání s odpady**

Objem produkce podnikového odpadu je nutno oddělit od objemu nakládání s odpady. Objem nakládání s odpady zahrnuje nejen podíl odpadů vyprodukovaných, ale i odpady převzaté ze skladů či odpady dovezené ze zahraničí. Z tohoto důvodu byl s výjimkou roku 2009 v Jihomoravském kraji objem nakládání s odpady vyšší než objem produkce podnikového odpadu. Zatímco objem produkce odpadů v roce 2012 vzrostl jen mírně, objem nakládání s odpady vzrostl o 253 tis. tun (o 7,4 %) a dosáhl 3,7 mil. tun.

Graf 4.7 Odpady v Jihomoravském kraji

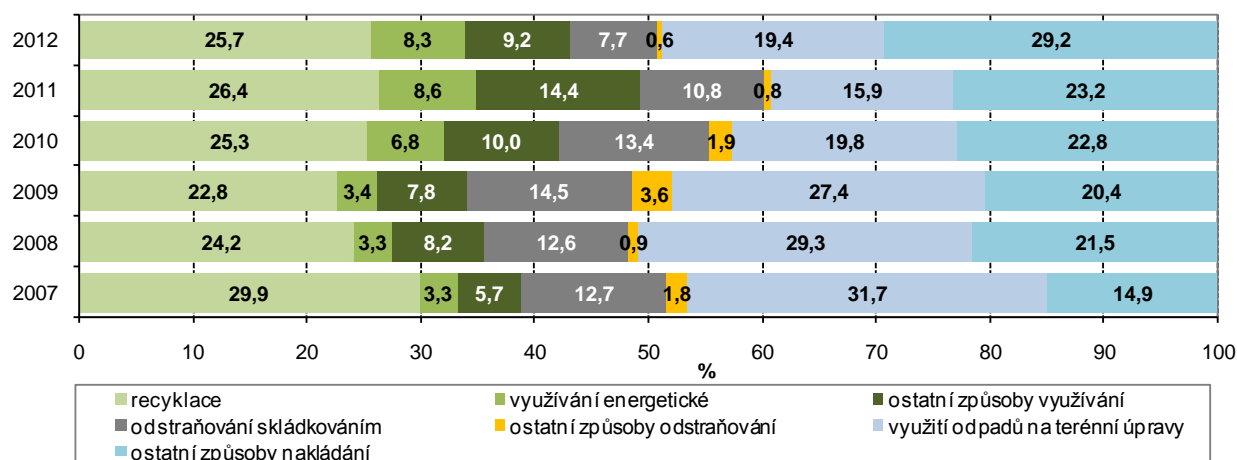

**Snížení podílu
využitých odpadů**

Objem využitých odpadů v roce 2012 dosáhl 1,6 mil. tun, podíl využitých odpadů z nakládání s odpady celkem tak činil 43,1 %. Meziročně se podíl sice o 6,3 bodu snížil, přesto však tento podíl zůstává v letech 2007 až 2012 druhý nejvyšší.

Jednou z forem využití odpadů je recyklace, v letech 2010 až 2012 bylo recyklována vždy více než čtvrtina využitých odpadů. Podíl recyklace 25,7 % v roce 2012 byl mezi kraji 5. nejvyšší.

Graf 4.8 Nakládání s odpady v Jihomoravském kraji podle vybraných způsobů nakládání

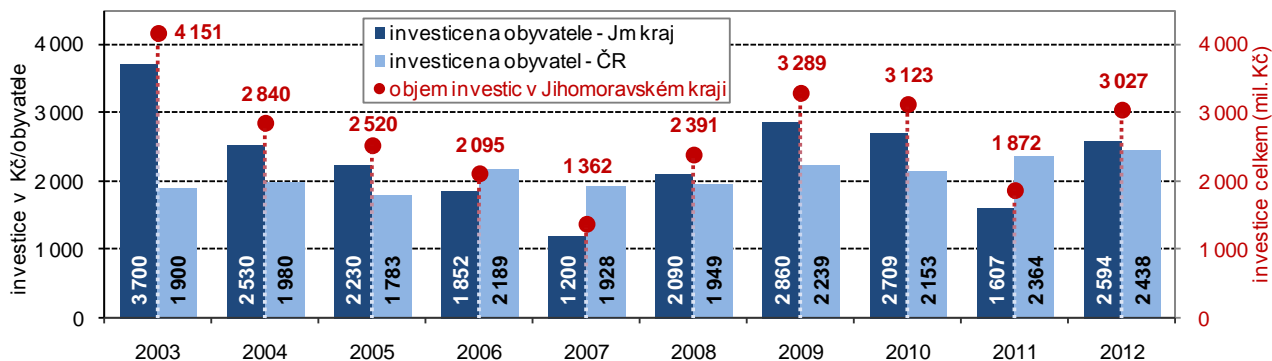

**Málo třídíme
komunální odpad**

V roce 2012 bylo v Jihomoravském kraji vyprodukováno celkem 323,5 tis. tun komunálního odpadu, na jednoho obyvatele kraje tak připadlo 277 kg odpadu. Měrná produkce komunálního odpadu v kraji měla do roku 2009 vzestupný trend, zvýšila se z 275 kg odpadu na 1 obyvatele v roce 2007 na 297 kg odpadu na 1 obyvatele v roce 2009, poté se každoročně snižovala a rok 2012 tak znamenal opětovné přiblížení ke stavu roku 2007.

Objem komunálního odpadu připadající na 1 obyvatele v Jihomoravském kraji je v mezikrajském srovnání 4. nejnižší. Nejvíce komunálního odpadu vyprodukovali obyvatelé Středočeského kraje, a to 375 kg ročně na obyvatele, naproti tomu v Plzeňském kraji to bylo pouze 243 kg komunálního odpadu na obyvatele. Méně příznivě však dopadlo srovnání podílu tříděného odpadu. V roce 2012 tříděný odpad v kraji tvořil pouze 12,3 %, meziročně podíl poklesl o 0,6 procentního bodu a v pořadí krajů byl tento podíl 3. nejnižší.

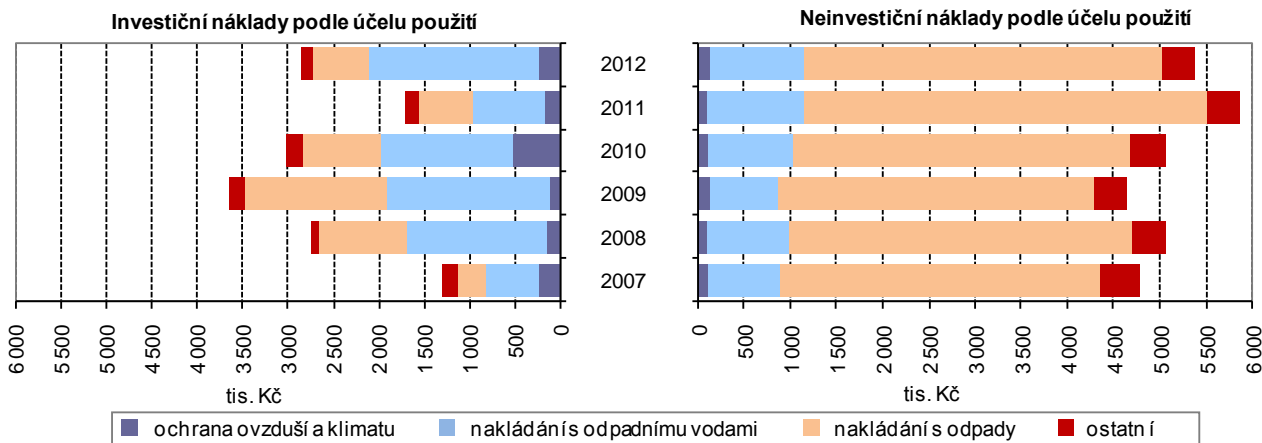
Graf 4.9 Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele podle místa investice

Dvoutřetinový nárůst investic na ochranu životního prostředí

Na ochranu životního prostředí bylo v roce 2012 na území Jihomoravského kraje investováno 3,03 mld. Kč (v přepočtu na obyvatele 2 594 Kč). Tato částka byla proti skutečnosti roku 2011 o 61,7 % vyšší (nárůst o 1,16 mld. Kč). Ve srovnání let 2003 až 2012 (graf 4.9) to byla v kraji třetí nejvyšší hodnota investic po letech 2003 a 2009.

Graf 4.10 Investice na ochranu životního prostředí v Jihomoravském kraji podle sídla investora

Investoři se sídlem v kraji vynaložili ...

Investoři se sídlem v Jihomoravském kraji na ochranu životního prostředí vynaložili v roce 2012 celkem 8,24 mld. Kč, v této částce byly zahrnuty investice za 2,86 mld. Kč, dalších 5,38 mld. tvořily neinvestiční náklady². Celkový objem výdajů se meziročně zvýšil o 663,7 mil. Kč.

... třetinu nákladů do investic

Objem investic tak tvořil třetinu všech nákladů a meziročně se navýšil o 1,14 mld. Kč. V roce 2012 bylo 8,0 % investic určeno na ochranu ovzduší, 65,5 % na nakládání s odpadními vodami a 21,8 % na nakládání s odpady. Objem investic i poměr určení částek ovšem v jednotlivých letech kolísal. Např. nejvyšší objem investic byl zaznamenán v roce 2009 a nejnižší v roce 2007 (3,65 mld. Kč, resp. 1,31 mld. Kč). Nejvyšší podíl ve prospěch investic na ochranu ovzduší byl zjištěn v roce 2007 (18,2 %), nejvyšší podíl investic určených na nakládání s odpadními vodami právě v roce 2012 (65,5 %) a nejvyšší podíl investic na nakládání s odpady v roce 2009 (42,4 %).

Dvě třetiny nákladů směřovaly na neinvestiční výdaje

Investoři se sídlem v kraji dvě třetiny výdajů na ochranu životního prostředí vynaložili na neinvestiční výdaje. V roce 2012 byl objem neinvestičních nákladů meziročně nižší o 481,2 mil. Kč, skutečnost roku 2011 ovšem byla v letech 2007 až 2012 nejvyšší. Rozložení podle druhu určení je v tomto případě v posledních letech vcelku stále, neboť vždy přibližně 73 % připadalo na nakládání s odpady.

² **Výdaje na ochranu životního prostředí** zahrnují investiční výdaje na pořízení **dlouhodobého hmotného majetku** a neinvestiční náklady, které se vztahují k aktivitám na ochranu životního prostředí. **Neinvestiční náklady** na ochranu životního prostředí zahrnují mzdové náklady, platby nájemného, energie a ostatní materiál a platby za služby, u kterých je hlavním účelem ochrana životního prostředí.